

elte | ppk

**Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Neveléstudományi Intézet**

Paksi Borbála, Széll Krisztián, Fehérvári Anikó

LEMORZSOLÓDÁS ÉS DEVIÁNS VISELKEDÉS

XIX. Országos Neveléstudományi Konferencia
PÉCS, 2019. november 7.

elte | ppk

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Neveléstudományi Intézet

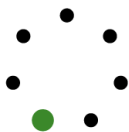
Az előadás FELÉPTÉSE

- a) Elméleti háttér – a szimpózium témájához való kapcsolódás
- b) Az előadás célja
- c) Az előadás módszertani háttere
- d) A deviáns magatartásokban való érintettséggel kapcsolatos eredmények
- e) A deviáns magatartásokban való érintettség és a lemorzsolódás kapcsolatával kapcsolatos eredmények
- f) Összegzés, javaslatok

Támogató: EFOP 3.1.2. - A pedagógusok módszertani felkészítése a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése érdekében.

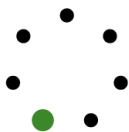
Projekt szakmai vezetője: Szivák Judit; Mérés értékelés vezetője: Fehérvári Anikó

Közreműködők: Lénárd Sándor, Magyar Éva, Paksi Borbála, Rapos Nóra, Szabó Lilla, Széll Krisztián, Tókos Katalin

Az előadás ELMÉLETI HÁTTERE – kapcsolódás a szimpózium előadásaihoz

EGYÉNI TÉNYEZŐK	Iskolai teljesítmény, képesség		
	Viselkedés	Elköteleződés (bevonódás)	Tanulmányi
			Társas/szociális
	Deviancia		
	Közösséghez tartozás (diszkrimináció, szegregáció)		
	Háttér	Múltbeli tapasztalatok	
		Egészségi állapot, fogyatékoság	
		Család	Szerkezet
			Hozzáállás
			Demográfiai jellemzők
Erőforrások			
ISKOLAI TÉNYEZŐK	Szerkezet és erőforrások		
	Iskolai (pedagógiai) gyakorlatok		
	Közösségek, intézményes erőforrások		
MAKROSZINTŰ RENDSZERTÉNYEZŐK			

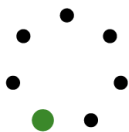
elte | ppk

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Neveléstudományi Intézet

Támogató: EFOP 3.1.2. - A pedagógusok módszertani felkészítése a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése érdekében

Az előadás CÉLJA

A projektben résztvevő iskolák tanulóinak különböző deviáns magatartásokban való érintettségének(a), az érintettség és a lemorzsolódás individuális(b) és intézményi szintű(c) kapcsolatának vizsgálata.

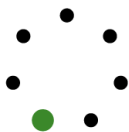
elte | ppp

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Neveléstudományi Intézet

Támogató: EFOP 3.1.2. - A pedagógusok módszertani felkészítése a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése érdekében

Az előadás MÓDSZERTANI HÁTTERE – felhasznált adatok/eljárások

Adatfelvétel	Tanulói adatfelvétel
Adatfelvétel ideje	2018/2019-es tanév, őszi félév
Célpopuláció/ bruttó minta	Három régióban – Nyugat-Dunántúl, Észak-Magyarország, Közép-Magyarország (Budapest) – a projektben résztvevő 83 általános iskola 7. évf. tanulói: 3469 fő (a KIR-STAT adatok alapján)
Nettó minta	76 feladatellátási hely, 1953 tanulója (elérési arány: 56%).
Adatgyűjtési eljárás	Online kérdőíves adatfelvétel
Felhasznált adatok	Tanulói adatfelvételben szereplő vizsgált kérdések: Dohányzás, alkoholfogyasztás/berúgás – LTP/gyakoriság; bullying – LYP/gyakoriság; (HBSC standard, kiv: bullying); tanulmányi teljesítmény egyéni indikátorai OKM: Matematika és szövegértés pontszámok KIR Lemorzsolódási jelzőrendszer: lemorzsolódási index
Elemzési eljárás	a) Érintettség vizsgálata: általános populációs (HBSC 2018) adatokkal való összehasonlítás b) A deviáns viselkedések és a tanulói eredményesség különböző mutatói közötti kapcsolat egyéni szintű vizsgálata leíró statisztikai eszközökkel és regresszió elemzéssel c) FH-re aggregált deviancia mutatók és a FH tanulóinak átlagos képességpontjai (matematika és szövegértés), valamint a FH 7. évfolyamra vonatkozó lemorzsolódási mutatói közötti kapcsolat vizsgálata leíró statisztikai eszközökkel és regresszió elemzéssel

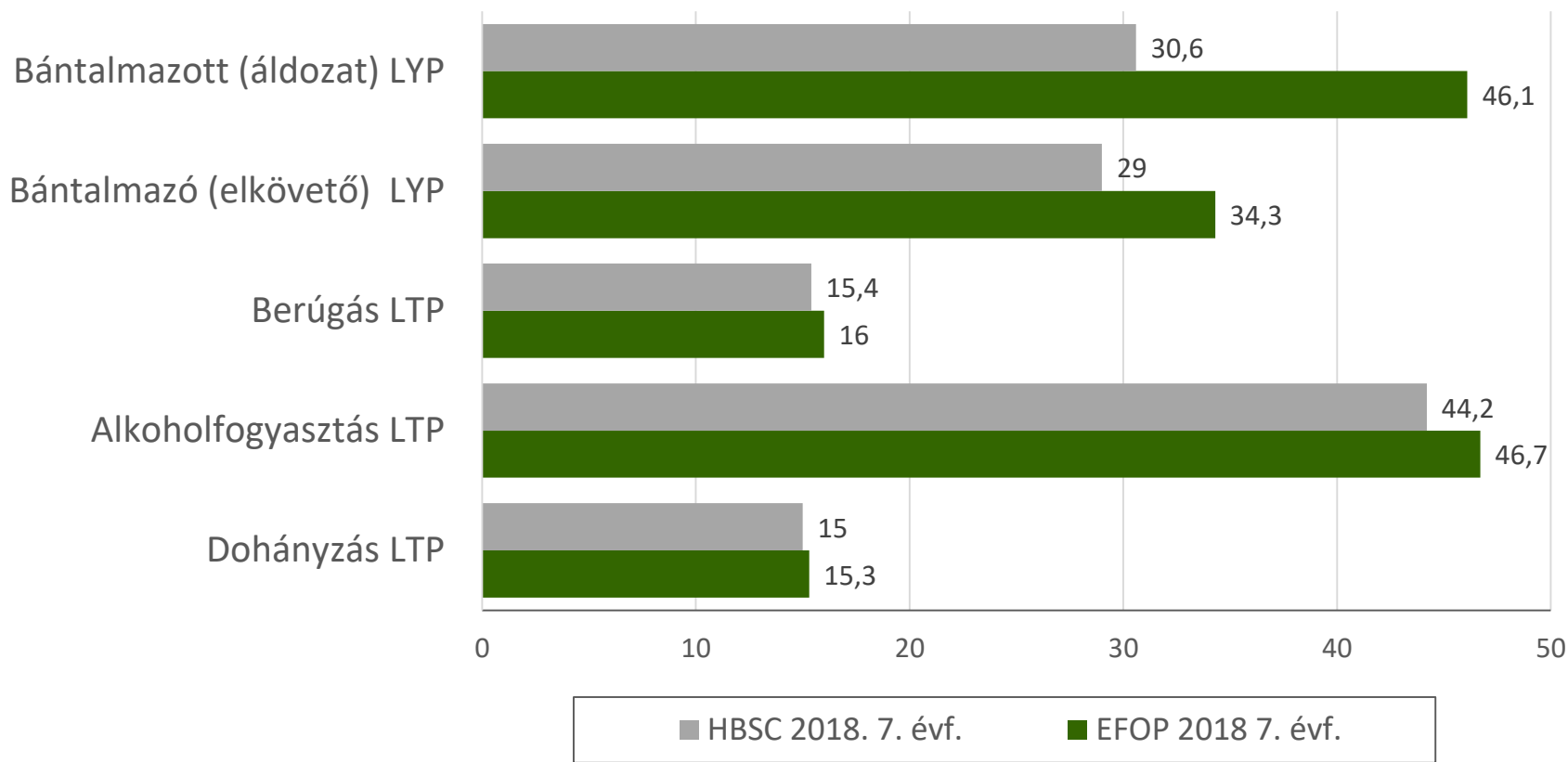

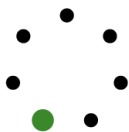
elte | ppk

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Neveléstudományi Intézet

Támogató: EFOP 3.1.2. - A pedagógusok módszertani felkészítése a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése érdekében

EREDMÉNYEK - deviáns/problémás magatartásokban való ÉRINTETTSÉG

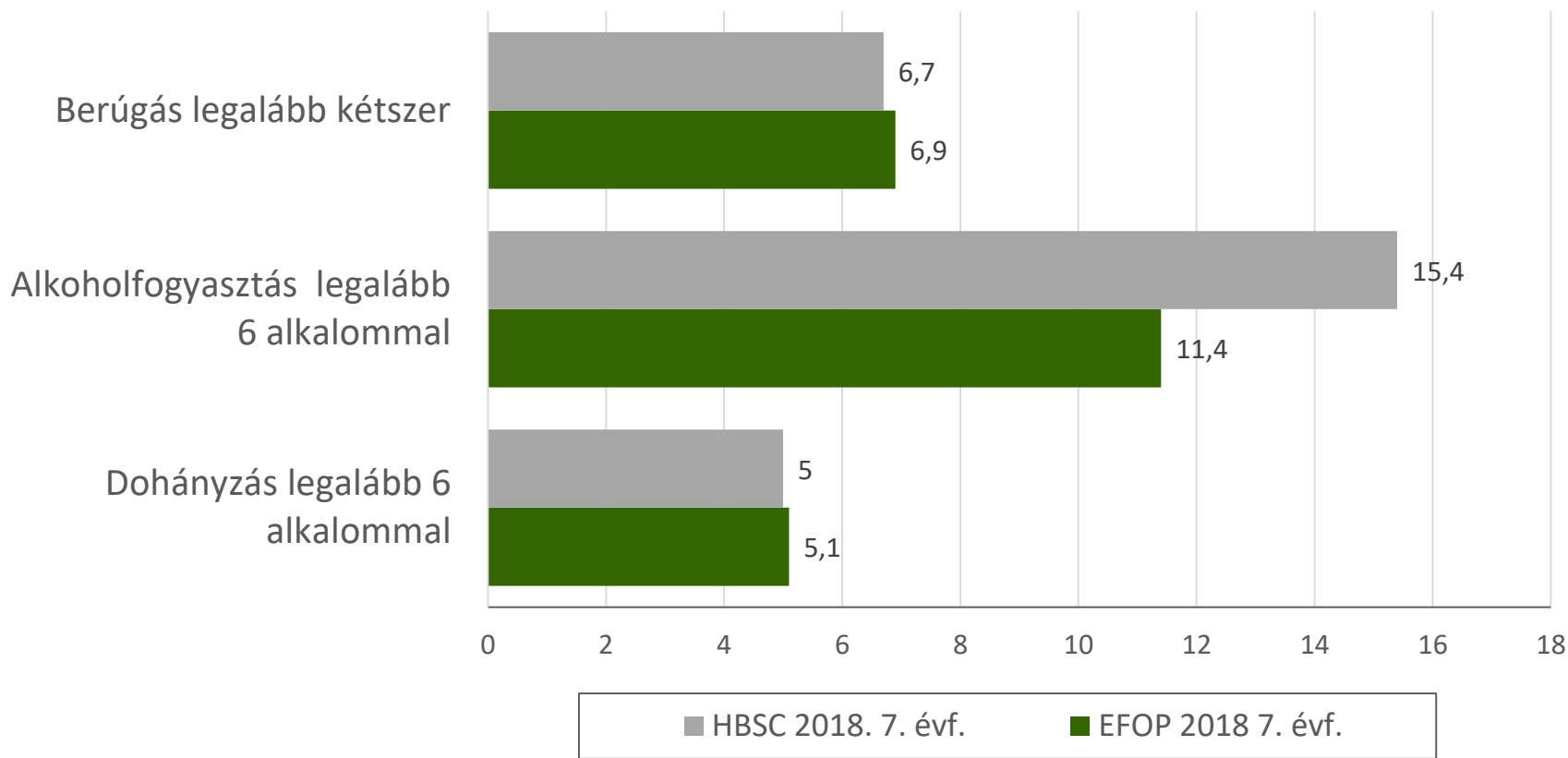

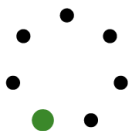
elte | ppk

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Neveléstudományi Intézet

Támogató: EFOP 3.1.2. - A pedagógusok módszertani felkészítése a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése érdekében

EREDMÉNYEK - deviáns/problémás magatartásokban való ÉRINTETTSÉG

elte | ppk

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Neveléstudományi Intézet

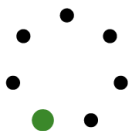
Támogató: EFOP 3.1.2. - A pedagógusok módszertani felkészítése a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése érdekében

EREDMÉNYEK - deviáns magatartásokban való érintettség és lemorzsolódás

A vizsgált deviáns/problémás magatartások gyakoriságára vonatkozó adatokon, az adatok standardizálását követően klaszteranalízist végeztünk, melynek segítségével 8 lépésben két jól elkülöníthető csoportot, **ÉRINTETTSÉG-KLASZTERT** azonosítottunk.

	Érintettek	Nem érintettek
Modellváltozók	Végső klaszterközéppontok	
Dohányzás gyakorisága	2,50	-0,21
Alkoholfogyasztás gyakorisága	2,16	-0,17
Berúgás gyakorisága	2,61	-0,23
Bántalmazó (elkövetői) magatartás gyakorisága	1,45	-0,12
Bántalmazott (áldozati) magatartás gyakorisága	0,52	-0,05
A klasszifikáció eredménye	A klaszterek elemszáma (fő)	
Elemszám (N = 1767 fő (90,5%); Missing: 186 fő)	131	1636
%	7,4	62,6

elte | ppk

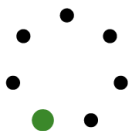
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Neveléstudományi Intézet

Támogató: EFOP 3.1.2. - A pedagógusok módszertani felkészítése a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése érdekében

EREDMÉNYEK–érintettség-klaszter és lemorzsolódás INDIVIDUÁLIS kapcsolata

EREDMÉNYESSÉGI INDIKÁTOROK*	ÉRINTETTEK	NEM ÉRINTETTEK	SZIG.
Félévkor bukott valaha (%)	13,7	3,0	<0,001
Év végén bukott valaha de pótvizsgán átment (%)	12,2	3,1	<0,001
Évet ismételt valaha (%)	13,7	3,0	<0,001
Nem fordult elő bukás a tanulmányai során (%)	65,6	90,8	<0,001
Tanulmányi átlaga a 6. év végén (átlag)	3,4	3,9	<0,001
Magyar nyelv és irodalom osztályzat 6. végén (átlag)	3,3	3,9	<0,001
Matematika osztályzata a 6. év végén (átlag)	3,0	3,6	<0,001
Történelem osztályzata a 6. év végén (átlag)	3,1	3,7	<0,001
Idegen nyelv osztályzata a 6. év végén (átlag)	3,3	3,9	<0,001
Tanulmányi teljesítménnyel való elégedettség (átlag; 1- teljes mértékben elégedetlen; 4-teljes mértékben elégedett)	2,3	2,7	<0,001

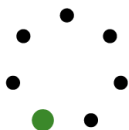
*A lemorzsolódás közvetett indikátoraként az azt legnagyobb mértékben előrejelző tanulmányi teljesítmény különböző mutatóit alkalmaztuk

Az egyéni tanulmányi teljesítmény becslése az érintettség elemi mutatói (LPT, LYP) alapján

	Esélyhányados	Konfidencia intervallum (95%)		Szig.
		alsó érték	felső érték	
Dohányzás LTP	3,778	2,570	5,553	<0,001
Berúgás LTP	1,711	1,148	2,549	0,008
Bántalmazó magatartás LYP	1,476	1,072	2,032	0,017
Konstans	0,068			<0,001
Függő változó: Bukott-e valaha? 0- nem; 1-igen; Method: Forward Stepwise (LR)				

	B	Béta	Konfidencia intervallum (95%)		Szig.
			alsó érték	felső érték	
Dohányzás LTP	-0,340	-0,159	-0,451	-0,229	<0,001
Berúgás LTP	-0,238	-0,111	-0,348	-0,127	<0,001
Bántalmazó magatartás LYP	-0,167	-0,104	-0,242	-0,093	<0,001
Konstans	4,501		4,007	4,095	<0,001
Függő változó: Tanulmányi átlaga a 6. év végén; Method: Stepwise; (R²=0,0,075)					

elte | ppk

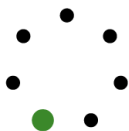
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Neveléstudományi Intézet

Támogató: EFOP 3.1.2. - A pedagógusok módszertani felkészítése a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése érdekében

EREDMÉNYEK–érintettség-klaszter és lemorzsolódás INTÉZMÉNYI kapcsolata

FH szintre aggregált eredményességi/ lemorzsolódási mutatók	7. évfolyamon az érintett klaszterbe tartozók aránya a FH-en		
	Pearson corr.	Sig.	N
Matematika pontszámok átlaga az osztályban	-0,215	0,068	73
Szövegértés pontszámok átlaga az osztályban	-0,360**	0,002	73
A feladatellátási hely tanulóinak átlagos képeségpontja - matematika	-0,131	0,278	71
A feladatellátási hely tanulóinak átlagos képeségpontja - szövegértés	-0,248*	0,037	71
Lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók százalékos aránya a 7. évfolyamban	0,457**	<0,001	74
Lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók százalékos aránya a teljes felső tagozaton	0,301**	0,009	74

** 0,01 szinten szignifikáns korreláció ; *0,05 szinten szignifikáns korreláció

elte | ppk

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Neveléstudományi Intézet

Támogató: EFOP 3.1.2. - A pedagógusok módszertani felkészítése a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése érdekében

A FH-re aggregált szövegértés osztályátlagok becslése a FH-re jellemző érintettségi arányok (LTP, LYP) alapján ($R^2=0,277$)

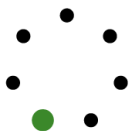
	B	Béta	Konfidencia intervallum (95%)		Szig.
			alsó érték	felső érték	
Dohányzás LTP	-307,915	-0,481	-448,315	-167,515	<0,001
Alkoholfogyasztás LTP	190,938	0,449	94,056	287,819	<0,001
Bántalmazó magatartás LYP	-135,366	-0,256	-249,783	-20,948	0,021
Konstans	1506,669		1477,554	1535,783	<0,001

Method: Stepwise; Függő változó: A szövegértés pontszámok osztályátlaga a FH-en;

A FH-en a 7. évf.-on lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók százalékos arányának becslése a FH-re jellemző érintettségi arányok (LTP, LYP) alapján ($R^2=0,333$)

	B	Béta	Konfidencia intervallum (95%)		Szig.
			alsó érték	felső érték	
Dohányzás LTP	51,757	0,585	34,913	68,601	<0,001
Konstans	8,642		5,178	12,107	<0,001

Method: Stepwise; Függő változó: FH-en a 7. évfolyamban a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók százalékos aránya;

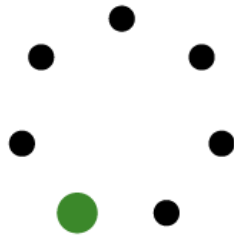
elte | ppk

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Neveléstudományi Intézet

Támogató: EFOP 3.1.2. - A pedagógusok módszertani felkészítése a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése érdekében

KONKLÚZIÓ

- a) Elemzésünk megerősítette azt a szakirodalomban is jelenlévő összefüggést, mely szerint lemorzsolódás egyéni szintű, viselkedéssel összefüggő tényezők között szignifikáns tényezőként kell tekintenünk a deviáns/problémás magatartásokra. Az individuális elemzések alapján elsősorban a dohányzás, az szélsőséges ivás, illetve a kortársbántalmazás szerepét kell kiemelnünk.
- b) Elemzéseink arra is rámutattak, hogy nem csak individuális szinten kapnak szerepet a deviáns magatartások. A FH-re jellemző deviancia mutatók erős korrelációt mutatnak a FH-en a lemorzsolódás tekintetében veszélyeztetett tanulók arányával. Az intézményi szintű adatok alapján elsősorban a dohányzás szerepe emelhető ki.
- c) Mindez arra hívja fel a figyelmet, hogy a lemorzsolódás prevenció egyik fontos területét képezhetik a devianciák/problémás magatartások megelőzésére irányuló beavatkozások.
- d) A végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzéséhez kapcsolódó intézkedések iskolai szintű támogatása során érdemes felkészíteni az intézményeket/pedagógusokat a devianciák megelőzésére irányuló beavatkozások tekintetében (is).

elte | ppk

**Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Neveléstudományi Intézet**

Köszönjük a figyelmet!